متفکر شهید
استاد
مرتضی
مطهری
ده گفتار
تقوا • فریضه علم • خطابه و منبر • احیاء فکر دینی
رهبری نسل جوان • اصل اجتهاد در اسلام
امر به معروف و نهی از منکر
مشکل اساسی در سازمان روحانیت

- تقوا
- امر به معروف و نهی از منکر
- اجتهاد و تقلید
- احیاء تفکر دینی
- فریضه علم
- هدایت و رهبری نسل جوان
- خطابه و منبر

تقوا

- معنا
  - لغوی ← از ماده وقی: حفظ، صیانت، نگهداری
  - اصطلاحی
    - معنای غلط : پرهیزکاری
    - معنای صحیح : خودنگهداری
- حقیقت تقوا ← داشتن خط مشی راسخ در زندگی
  - بزرگی
  - بزرگواری
- رابطه با آزادی
  - رها بودن ← تقوا محدد آزادی
  - عدم ایجاد مانع در راه رشد ← تقوا تنها وسیله آزادی
- انواع
  - تقوای قوت : حفظ خط مشی با تقویت روح
  - تقوای ضعف : حفظ خط مشی با پرهیز از جامعه
    - مقدمه
    - هدف
- آثار
  - اخروی: فلاح
    - فردی
      - مادی: سلامت جسم
      - معنوی
        - مقام نظر: رِوشن‌بینیِ و بصیرت
          - عقل نظری
            - تقویت حس الهام‌گیری
            - تأثیر گناه در شناخت
          - عقل عملی
            - دشمن دشمنان عقل
            - تلطیف احساسات
        - مقام عمل : خروج از تنگناها و مضایق
          - ناخواسته ← وجود نظام اخلاقی در جهان
          - خواسته و ارادی ←
    - دنیوی
      - اجتماعی
        - حفظ نظام خانواده
        - رعایت قوانین
        - تقلیل مفاسد اجتماعی
        - ...
      - ←
        - عدم ورود متقی به گرفتاری
        - درصورت ورود
          - يَجْعَل لَّهُ مخْرجا(۲طلاق)
          - يجعل لَّهُ مِنْ أَمْرِهِ يُسْراً (۴طلاق)

بازگشت

امر به معروف و نهی از منکر

- ریشه امر و نهی : حب و وداد دینی
- معنای معروف و منکر
  - لغوی
  - اصطلاحی
- اهمیت امر و نهی
  - به لحاظ نظری
    - آیات
    - روایات
    - عقل
  - به لحاظ عملی
    - وجود دایره حسبه
      - به جهت زمانی
      - به جهت قلمرو
      - وجود امر و نهی در خارج آن
      - احترام و قداست آن
- مراحل امر و نهی
  - قلب
  - لسان
  - ید
- شرایط امر و نهی
  - بصیرت و آگاهی به معروف و منکر
  - احتمال تأثیر
    - زمان تأثیر
    - مخاطب تأثیر
    - تأثیر بر خود
    - تأثیر بر فضا
    - زمینه‌سازی تأثیر
  - عدم وجود مفسده
  - اصرار متخلف

- دلایل بی‌اعتنایی مردم نسبت به امر و نهی
  - به لحاظ نظری
    - اصلاحات محتاج اصلاح است
    - کج‌فهمی از مراتب سه‌گانه امر و نهی
      - قلب: حب و اخلاص و علاقه به سرنوشت(جوش‌وخروش نابجا)
      - زبان: بیان نرم و منطقی و مستدل(پندهای تحکم‌آمیز)
      - ید: تبلیغ علمی و عملی (توسل به زور و خشونت)
  - به لحاظ عملی
    - عدم تبلیغ عملیاتی
    - عدم دخالت منطق
    - بی‌اعتنایی به عمل جمعی
- راهکار (اعتقاد+توان)
  - شناخت
    - تبیین مستدل مبانی
    - شبهه‌زدایی
    - تقویت ایمان
    - تشریح آثار منکر و برکات معروف
    - ...
  - گرایش
    - خرسندسازی از هویت خودی
    - الگوسازی در خانواده و جامعه
    - تضعیف الگوی رقیب
    - ...
  - رفتار
    - ثبات قدم و عمل
    - محو زمینه منکر و ایجاد زمینه معروف
    - امر و نهی دائم و کامل
    - تفکیک فساد از افساد
    - ...

بازگشت

اجتهاد وتقلید

- مقدمه
  - هدف ادیان: تکامل بشر
  - اسلام اکمل ادیان و پاسخگوی همه نیازها: وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِّكُلِّ شَيْءٍ(۸۹نحل)
  - دستورات دین: کلی و قابل تطبیق
  - ضرورت کاوش در دین و استخراج دستورات جزئی ناظر به نیازها
- از باب اجتهاد
  - معنا
    - لغوی: از جهد به معنای تلاش و کوشش
    - اصطلاحی: استخراج احکام از منابع شرعی
  - اجتهاد ممنوع
    - موضوعیت اجتهاد رأی ← عدم کفایت کتاب و سنت
    - طریقیت اجتهاد رأی ← به عنوان وسیله استخراج
  - اجتهاد مشروع
    - تعریف: استفراغ الوسع فی طلب الحکم الشرعی من ادلّه الشرعیه
    - منابع آن
      - قرآن
      - سنت
      - عقل
      - اجماع
    - وسایل: علوم مصرّح قانون‌مند

- از باب تقلید
  - معنا
    - لغوی : از قلد به معنای چیزی را ملازم کسی یا شخصی قرار دادن
    - اصطلاحی: تبعیت از استخراج‌کننده احکام شرعی توسط فرد ناتوان از استخراج
  - تقلید ممنوع
    - عالم از عالم ← لزوم تبعیت عالم از خودش
    - عالم از جاهل ← خلاف عقل
    - جاهل از جاهل ← تبعیت کورکورانه
    - جاهل از عالم ← سرسپردگی محض
  - تقلید مشروع
    - شرایط مقلد
      - صائنا لنفسه
      - حافظا لدینه
      - مخالفا علی هواه
      - مطیعا لامر مولاه
    - فلسفه آن : نیاز به تطبیق دستورات کلی دین با نیازهای مستحدثه
    - نکات تکمیلی
      - عدم جواز تقلید ابتدایی از میت ← نیازهای جدید، تباهی حوزه‌ها
      - تجزی در اجتهاد، تقلید
      - امکان سنجی شورای فقهی
      - اخباریون ← تاریخچه عقاید

- برخی شبهات ناظر به بحث
  - تقلید کار میمون است
    - زمان تقلید
      - قبل از تعقل
      - بعد از تعقل
    - اصل بر اجتهاد
    - امکان احتیاط
  - طبقات حوزه ها
    - نهادهای مشابه
    - عدم موضوعیت
  - وجوهات و عوام‌زدگی
    - منبع مالی
      - دولت
      - مردم
    - ابهام در منبع تأمین
    - چگونگی مصرف
  - عدم حضور مراجع در جامعه و عدم اشراف به مسائل

احیاء تفکر دینی

- معنی احیاء: زنده کردن، زنده داشتن
- متعلق احیاء
  - خود دین ← نقطه مقابل مارکسیسم
  - فکر دینی ← نقطه مقابل سکولاریسم
  - ← نقطه اشتراک: دنیاپرستی
- انحراف محتمل
  - تکیه بر محیی دوره‌ای
    - صد سال یکبار
    - هزار سال یکبار
    - ...
  - مرجئی مسلکی
  - انجمن حجتیه
  - ...
  - ← تأثیر مشترک: تخریب مفهوم انتظار
- انواع احیاء
  - علمی(ناقص): احیای بخشی از الهیات یا تاریخ ← کافی بودن صرف تحقیق یا خرافات وارده را زایل کردن و ...
  - احیای عرق یا روح دینی: دین‌باور کردن مردم و علاقمند کردن ایشان به دین و آموزش آن به دیگران ← از آن مصلحان
    - محقق
    - محقق رهبر
- محقق رهبر
  - سیاقی ← از پشت سر و دستوری
  - قیادی ← خودش جلو و بقیه پشت سر
  - ← حداقلی در کمال بدون عملیاتی کردن علوم مرتبط
  - ← حداکثری در کمال همراه با عملیاتی کردن علوم مرتبط

- اثر احیای تفکر دینی
  - صاحب نظر شدن : عالم و فرزانه و خردمند ≠ جهل به معارف دین
  - صاحب بصر شدن : وارسته و پرهیزکار ≠ وابسته به دنیا و طبیعت
- علائم حیات و مردگی جامعه
  - علائم حیات
    - فردی > اعتماد به نفس و امید توکل
    - اجتماعی > آگاهی و جنبش همبستگی و امید
  - علائم مردگی
    - مرده‌پرستی
    - خرافه‌پرستی
    - خار نمودن تأثیر عمل
    - مسخ مفاهیم اخلاقی ← مثال:زهد > معنای غلط معنای صحیح

بازگشت

فریضه علم

- چرایی وجوب علم‌آموزی
  - لزوم عزیز بودن جامعه در اسلام
  - عزت در گرو کسب علم
  - علم کلید انجام عبادات
- محدودیت‌های احتمالی علم‌آموزی
  - جنسیت : طلب العلم فریضة علی کل مسلم
  - زمان : اطلبوا العلم من المهد الی اللحد
  - مکان : اطلبوا العلم ولو بالصین
  - معلم : خذ الحکمة ولو من اهل النفاق
- علل متروک شدن علم
  - در گذشته
    - طبقاتی شدن جامعه
    - خلط فضیلت علم و عالم
    - تنگ‌نظری در تبیین علم واجب
    - ...
  - پس از انقلاب
    - نظام آموزشی
    - بی‌رونقی علم
    - تربیت معلم
    - ...
- انواع علم
  - نظر صحیح
    - دینی: مستقیما از منابع دینی مثل تفسیر و فقه
    - ساکت (غیر دینی) : غیرمستقیم و غیرمعارض با آموزه‌های دین مثل ریاضی و نجوم
    - معارض: دارای آموزه‌های معارض دین مثل روانشناسی پوزیتیویستی
  - نظر اصح : دینی بودن همه علوم

- علم مورد نظر دین ← علم نافع ← نفع در کدام علم است؟ هرسه ← چرا؟

← قرآن ← توجه به علوم تجربی
سکوت و تأیید ترجمه علوم غیردینی توسط اهل بیت(علیهم‌السلام)
مطلق بودن مکان و معلم

- رابطه علم با دین
  - واقعی : مؤید و مؤکد
  - غیر واقعی : تعارض علم و دین در غرب ← چرا ؟ قرون وسطی

پاسخ
- ادیان
  - یهود +
  - مسیحیت
    - ارتدوکس +
    - پروتستان +
    - کاتولیک : در یک دوره خاص −
  - اسلام +
- ریشه خروج از جاهلیت و وقوع رنسانس = دین

- ما و علم
  - بی تفاوتی ← ریشه در
    - ذهنیت
    - جهالت
    - تنبلی
    - ...
  - اعتنا
    - حداقلی: عدم درک صحیح
    - حداکثری ← اقلیت
      - عدم اخلاص : چو دزدی با چراغ آید...
      - اخلاص: نظر دین

بازگشت

هدایت و رهبری نسل جوان

- مسئولیت
  - انواع
    - شکل و قالب
    - نتیجه
  - ناظر به هدایت
    - ریشه هدایت: حب و وداد دینی
    - نوع مسئولیت در هدایت : نتیجه ← چرا؟
      - حکمت
      - موعظه حسنه
      - جدال احسن
    - اهمیت بحث در مورد جوانان
      - هدایت‌پذیری بیشتر
      - نیاز بیشتر
      - خطر بیشتر
- مقدمه شناخت و ارائه راهکار
  - درنظرگرفتن تفاوت روش‌های رهبری در زمان‌های مختلف و برای افراد مختلف
  - لزوم شناخت جوانان
    - شناخت غلط : تک‌بعدی
      - از نظر نسل قدیم: مغرور، خام، اهل هوی و هوس
      - از نظر خودشان : سراسر هوش، آرمان‌خواهی، علم‌جویی
    - شناخت درست
      - رسیدن به آگاهی‌های جدید در مورد خود و دنیا
      - بالا رفتن سطح فکر ← افزایش شک و تردید و سؤال
      - داشتن آرمان بالا و نیاز به مکتب ارضا کننده ← علت گرایش‌های انحرافی

- شناخت مشکل
  - احساس مشکل توسط
    - خود جوانان
    - جامعه درباره جوانان
  - زمینه احساس مشکل
    - عدم برآورده شدن
      - علایق
      - استعدادها
      - نیازها
    - عدم پاسخگویی به نیازها
      - در حوزه
        - مادی : خوراک، پوشاک، مسکن، اشتغال و ...
        - معنوی: رشد ← عوامل
          - تربیت : عدم وجود احساس نیاز
          - امنیت: عدم تقاضا به خاطر وجود آن
          - آزادی: تقاضای شدید به خاطر اهل جنبش بودن
      - حوزه گرایشی
        - سنتی نبودن (اسلام+آداب و رسوم)
        - محافظه کار نبودن (خواستار تغییر)
      - حوزه شناختی ← مطیع نبودن(به دنبال دلیل)

- راه حل
  - نداشتن انتظار غلط
  - اصلاح خویش
  - استفاده از نقاط قوت
  - تفکیک بین
    - نیاز
    - علاقه
    - استعداد
    - ضروری
    - غیرضروری
      - واقعی
        - واقف کردن او به این تفکیک
        - برآورده کردن نیازهای ضروری و سپس غیر ضروری واقعی او
      - کاذب

بازگشت

خطابه و منبر

- معنای مصطلح
  - خطابه : سخنرانی
  - منبر : سخنرانی دینی
- اهمیت خطابه : مؤثرترین هنر منتقل‌کننده مفاهیم دارای اثر جمعی
- رابطه خطابه با اسلام
  - تقویت یا تضعیف اسلام توسط خطابه
  - پیشرفت و ترقی و تعالی خطابه توسط اسلام
- خطابه واجب در اسلام : نماز جمعه
- محتوای خطابه : حمد و ثنای الهی، درود بر معصومین(علیهم‌السلام)، موعظه، مطالب مبتلابه، قرآن
- تفاوت با موعظه
  - هدف
    - خطابه: اقناع
    - موعظه : منع و ردع از هوی و هوس
    - شیوع بیشتر وعظ نسبت به خطابه
- وظایف خطیب
  - اطلاع از وقایع و رساندن آن به مردم
  - موعظه‌گری در عین عامل بودن
  - مصالح‌گویی ← لازمه آن
    - علم
      - دین
      - جامعه
    - اخلاص
      - بخاطر پول نبودن
      - دلالی نکردن شخصیت‌ها
      - عدم مزاج‌گویی

بازگشت